

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

**Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej**

**Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza
w Częstochowie
Wydział Nauk Społecznych**

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

**Матеріали X Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(м. Луцьк, 15–16 травня 2025 р.)**

**Луцьк
2025**

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 9 від 12 травня 2025 р.)

Рецензенти:

Нємець Л. М. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Матвійчук Л. Ю. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Луцького національного технічного університету

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матеріали
С 90 Х Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка, м. Луцьк, 15–16 травня 2025 р. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2025. 215 с.

ISBN 978-617-8279-53-0

У збірнику висвітлюються проблеми сучасної географічної та економічної науки, які були розглянуті на Х Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції. Розкриваються питання теорії та методології географічних досліджень, регіональних економічних студій, регіонального розвитку та просторового планування, освітніх технологій у географії та економіці, а також проблеми суспільно-географічних, природно-географічних, рекреаційно-туристських досліджень Волині та прилеглих територій.

Для широкого кола фахівців, які працюють у сфері географії, економіки, державного управління, освіти, рекреації та туризму, краєзнавства. Видання також буде корисним для вчителів, аспірантів та студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами регіональних досліджень.

ISBN 978-617-8279-53-0

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2025

© Колектив авторів, 2025

відповідно до цифрового формату, забезпечувати емоційну підтримку учнів та зворотний зв'язок. Також важливою є його здатність до самоосвіти, творчого пошуку та застосування інновацій у викладанні географії. Ефективність дистанційного навчання географії значною мірою визначається професійною компетентністю вчителя, його готовністю до впровадження інноваційних методів навчання та здатністю забезпечити якісний освітній процес в умовах цифрового середовища.

Отже, теоретичні засади моделювання дистанційного уроку географії створюють фундамент для якісної реалізації освітнього процесу в цифровому середовищі. Удосконалення цих підходів сприятиме не лише підвищенню ефективності викладання, а й формуванню в учнів ключових компетентностей XXI ст.

Список використаних джерел: 1. Бубир Н., Прасул Ю. Дистанційні освітні технології при викладанні курсу географії материків і океанів у закладах загальної середньої освіти. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2022. Вип. 36. С. 24–33. 2. Коваль Л. Концептуальні засади моделювання уроку в умовах нової української школи. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 69. С. 101–104. 3. Омельчук С., Степанова М. Трансформація структури сучасного уроку української мови в умовах дистанційного навчання. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 97. С. 12–21.

УДК 378:91(438)

Мандрик Ірина

mandryk2008@gmail.com

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ В ПОЛЬЩІ

Підготовка майбутніх учителів географії в Польщі здійснюється переважно в класичних університетах, а також у деяких педагогічних університетах (більшість польських педагогічних університетів забезпечують підготовку здобувачів вищої освіти за такими спеціальностями, як дошкільна освіта, початкова шкільна освіта, спеціальна педагогіка, соціальна робота, психологія). Навчання здійснюється за денною, заочною та вечірньою формами навчання. Професійна підготовка вчителів географії в Польщі передбачає фундаментальну підготовку з географії, доповнену блоком психолого-педагогічних дисциплін. У переважній більшості університетів здобувачі вищої освіти, що мають намір працювати вчителями географії, навчаються за спеціальністю «Географія», іноді за іншими географічними спеціальностями (наприклад, «Географія і управління простором»).

У Польщі тривалість навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти складає 3 роки, на другому (магістерському) рівні – 2 роки. Обсяг освітніх програм для першого рівня вищої освіти складає 180 кредитів ЄКТС, для другого рівня – 120 кредитів ЄКТС. Обов'язкова частина навчальних планів підготовки майбутніх учителів географії складає не менше 50 % на бакалаврському рівні й не менше 25 % на магістерському рівні. Вибіркові дисципліни пропонуються здобувачам освіти у вигляді каталогу вибірових освітніх компонентів (ОК), а на старших курсах ще й як блоки ОК різних спеціалізацій. Тривалість практичної підготовки дуже варіює у різних університетах. Підготовка до педагогічної діяльності може здійснюватися як на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, так і на другому (магістерському) рівні. Програма педагогічної підготовки складає не менше 25 кредитів ЄКТС.

У багатьох університетах Польщі студенти на старших курсах можуть обрати спеціалізацію в межах спеціальності. Наприклад, в Ягеллонському університеті (м. Краків) вивчення географії та просторового менеджменту (перший цикл) тривають 3 роки. Здобувачам освіти пропонують широкий спектр ОК у галузі фізичної географії, соціально-економічної географії та економіки. Більшість із них є факультативними, що дає змогу індивідуалізувати навчальний процес. Студент може закінчити чотири спеціалізації: 1) фізична географія, 2) соціально-економічна географія, 3) управління простором і регіональний розвиток і 4) туризм. Перший рік навчання відбувається за єдиною програмою для всіх студентів. Наприкінці першого курсу студенти обирають спеціалізацію. На другому та третьому курсах студенти навчаються за індивідуальними програмами, які включають: обов'язкові ОК для всіх студентів даного курсу, обов'язкові ОК для даного року курсу спеціалізації та курси за вибором, які студент обирає відповідно до своїх інтересів. Всі ОК мають свій номер балів ECTS. Обов'язком студента є накопичення певної кількості балів ECTS після кожного року навчання [5].

Студент бакалаврського рівня освіти денної форми навчання зобов'язаний пройти практику тривалістю мінімум три тижні (120 годин), що впливає з навчальної програми або окремих положень про індивідуальні професійні кваліфікації. Стажування може проходити в організаційних підрозділах, які діють у сфері широкого розуміння географії та просторового управління, зокрема, таких як: економічні одиниці, адміністративні підрозділи держави, органи місцевого самоврядування, соціальні установи, заклади освіти та культури, наукові установи тощо. Стажування також можна проводити в підрозділах Ягеллонського університету.

Таке навчання готує випускника працювати в установах та офісах, що займаються використанням ресурсів, охороною та управлінням навколишнім середовищем, в державному управлінні та навчальних закладах. Виконання факультативного блоку педагогічних занять дає право на практику вчителя географії.

У Варшавському університеті підготовка вчителів географії здійснюється на факультеті географії та країнознавства за спеціальностями «Географія» та «Просторова економіка». Програмою навчання передбачено вивчення різних розділів географії, а також цілої низки економічних ОК («Геоєкологія та геоморфологія», «Гідрологія та кліматологія», «Географія світу», «Картографія», «Територіальне планування», «Стратегічне управління в органах місцевого самоврядування» та ін.). Програма педагогічної підготовки містить 30 кредитів ЄКТС (на 1 семестр), а також вибіркових ОК – 12 ЄКТС [6].

У Гданському університеті професію вчителя географії можна здобути на факультеті океанографії та географії, навчаючись за спеціальністю «Географія». Здобувачам освіти надають унікальні та спеціалізовані знання в області функціонування середовища проживання людини, ідеально відповідаючи ідеї сталого розвитку як основи для всіх заходів, що здійснюються у географічному середовищі. На додаток до обов'язкового курсу навчання студенти географічного факультету можуть здобути педагогічну спеціалізацію, продовження якої на другому циклі географічних досліджень дає змогу їм отримати кваліфікацію для викладання шкільного курсу географії. Програма педагогічної підготовки містить 30 кредитів ЄКТС (на 1 семестр) [4].

В університеті Марії Склодовської-Кюрі (м. Люблін) педагогічну освіту можна здобути на факультеті наук про Землю та просторового управління за спеціальністю «Географія». Підготовка до педагогічної професії здійснюється впродовж двох років навчання на бакалаврському рівні. Програма педагогічної підготовки складає 180 кредитів ЄКТС, з них 4 кредити – практична підготовка. Освітня програма передбачає фундаментальну підготовку не лише з географії, а й з інших природничих та економічних дисциплін. Наприклад, студенти вивчають дисципліни

«Картографія», «Фізика й хімія Землі», «Гідрологія», «Метеорологія й кліматологія», «Економіка й управління» та ін. [3].

До прикладу наведемо навчальний план підготовки вчителя географії університету Адама Міцкевича в м. Познань. Навчальний план складається з таких структурних компонентів: кількості ECTS кредитів, назва ОК (із поділом на обов'язкові та вибіркові), кількість ECTS кредитів та навчальний семестр, у якому той чи інший ОК вивчається. Також є інформація про те, скільки годин виділяється на лекційні та практичні заняття.

В університеті Адама Міцкевича в м. Познань майбутні вчителі географії, згідно з навчальним планом, вивчають у першому семестрі такі обов'язкові ОК, як «Картографія та топографія», «Геоморфологія», «Математика та статистика» – ці ОК складаються з 5 кредитів ECTS та завершуються здачею екзамену. У другому семестрі перелік обов'язкових ОК складається з: «Метеорології та кліматології», «Гідрології й океанографії», «Іноземної мови», «Географії населення та розселення», «Географічні регіони світу» та «Фізичного виховання». Також сюди входять «Польові заняття з метеорології й гідрології» та «Польові заняття з картографії та топографії». Перелік вибіркових ОК складає: «Геоархеологія», «Соціальна географія», «Астрономічні основи географії», «Заповідні території в Польщі» [2].

Атестація випускників університетів Польщі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здійснюється у вигляді атестаційного екзамену або захисту дипломної роботи бакалавра, другого (магістерського) рівня вищої освіти – у вигляді захисту дипломної роботи магістра (магістерської дисертації).

Випускники університетів Польщі, які мають фундаментальну підготовку з географії, вивчили блок психолого-педагогічних дисциплін й отримали диплом бакалавра, мають право викладати географію в середніх школах і ліцеях. Випускники з дипломом магістра можуть викладати географічні дисципліни у будь-якому типі шкіл.

Варто зазначити, що в Польщі до кандидата на посаду вчителя висуваються вимоги стосовно кваліфікації, моральних характеристик і здоров'я. Ці вимоги регламентує Карта вчителя (Karta nauczyciela, 2008), у якій зазначається, що посаду вчителя може обіймати особа, яка має вищу освіту з відповідною педагогічною підготовкою або закінчила установу, що здійснює підготовку вчителів і має досвід роботи на відповідній посаді, дотримується моральних принципів і за станом здоров'я здатна виконувати професійні обов'язки [1].

Отже, підготовка майбутніх вчителів географії в Польщі здійснюється переважно в класичних університетах, а також у деяких педагогічних університетах переважно за спеціальністю «Географія».

Список використаних джерел: 1. Karta nauczyciela, 2008. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20090010001> 2. Uchwała nr 278/2021/2022 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. URL: https://wnig.amu.edu.pl/_data/assets/pdf_file/0022/209254/GEOGRAFIA.pdf 3. Plan studiów obowiązujący od roku akademickiego 2021–2022. Załącznik nr 2 do Uchwały Nr XXV-9.30/21 Senatu z dnia 30 czerwca 2021 r. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (UMCS). URL: <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2022/1205/094452-geografia-ii-stopien-2021-2022.pdf> 4. Plan studiów Gdański Uniwersytet, Kierunek: Geografia 2020–2025. URL: https://oig.ug.edu.pl/sites/oig.ug.edu.pl/files/nodes/strona/97344/files/geografia_plan_stud_ist_2020_2023.pdf 5. Program studiów. Załącznik nr 107 do uchwały nr 68/VI/2021 Senatu UJ z dnia 30 czerwca 2021 r. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. URL: https://geo.uj.edu.pl/documents/141809825/148207079/Program+studi%C3%B3w+Geografia+I+gospodarka+przestrzenna+rozpocz%C4%99tych+w+2021_22.pdf/4fb1807a-50fa-4d3a-9f2c-37b06124a18c 6. Program studiów dla studentów, którzy rozpoczną studia w roku 2022 Kierunek GEOGRAFIA, studia i stopnia stacjonarne. Wydział geografii i studiów regionalnych, Uniwersytet Warszawski. URL: https://wgsw.uw.edu.pl/wgsw/wp-content/uploads/2017/07/S1-GF_2022_1-3.pdf

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РЕГІОНІВ

Пугач Сергій	Територіальні аспекти дослідження соціальних інтернет-мереж	3
Дронова Олена	Екологічний слід як маркер екологічної та економічної безпеки	5
Нємець Олексій	Socio-geographical aspects of the evolution of the creative economy	9
Влах Мирослава	Географічне назовництво й геополітика	13
Овчаренко Гліб, Сегіда Катерина Криволапов Валерій	Про різноманіття визначення та суть ідентичності як ресурсу для розвитку регіонів	17
Маковецька Лариса	Обґрунтування методики суспільно-географічного аналізу людського капіталу	19
Потапова Алла	Соціально-економічний розвиток територій у науково-теоретичному контексті формування освітніх програм вищих навчальних закладів	22
	Зниклі села Волинської області	25

ГАЛУЗЕВІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНІВ

Лажнік Володимир	Динаміка та сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Іспанією	27
Грицевич Володимир	Методика метризації соціально-економічного стану регіонів із метою оцінки їх потенціалів	31
Pohrebskyi Taras	The Development of Greenfield Projects in the World	33
Pohrebskyi Taras	The Involvement of Greenfield Lands in Ukrainian Post-War Reconstruction	35
Слащук Андрій	Оцінка сучасного стану демографічного розвитку міста Луцька (2001–2024 роки)	37
Сук Олена, Залуська Марія, Поручинський Володимир Яроменко Оксана	Розвиток міських агломерацій України в умовах децентралізації	38
Волков Денис, Ключко Людмила Гаєріков Артем, Телебєнєва Євгенія Кощук Ольга	Житлове господарство Рівненщини: суспільно-географічний аспект	40
	Стан і перспективи розвитку роздрібної торгівлі Харківської області	42
	Територіальні особливості виробництва кукурудзи в Україні	46
	Проблеми та перспективи розвитку галузей рослинництва Рівненської області	50
Сосницька Ярослава	Агрокластери як інноваційна форма розвитку агробізнесу в Україні	53

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК І ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ

Гукалова Ірина	Пріоритети просторового планування ЄС та їх сприйняття в Україні в умовах війни	56
Палеха Юрій, Маслова Марія	Функціональне зонування як інструмент регулювання просторового розвитку територіальних громад і населених пунктів	58
Ходико Дмитро	Оцінка ступеня поляризації розвитку регіонів та громад із використанням тесту Ешмана	60
Сегіда Катерина, Чехов Сергій	Теоретичні аспекти використання гравітаційної моделі Хаффа для оптимізації просторової структури системи споруд цивільного захисту населення м. Харкова	63
Хоменко Діана	Просторові та перцепційні трансформації прифронтових міст на прикладі Лиману Донецької області	67
Омельченко Наталя	Післявоєнне відновлення слабоурбанізованих територій (на прикладі Херсонської області)	70
Кравченко Катерина	До питання теоретичних та прикладних досліджень міських агломерацій	73
Нікон Ольга	Проблеми та перспективи використання перцепційного підходу при вдосконаленні міських просторів	77
Маляренко Костянтин	До питання стійкості економічного потенціалу регіону	80
Бобир Владислав	Ідентичність міста у цифровому просторі: потенціал впровадження регіонального домену .kyiv	83
Кравченко Катерина	Модель реалізації функцій міської агломерації: теоретико-методологічні засади та стратегічні орієнтири	85
Колосов Сергій, Телебєнєва Євгенія	Вплив війни на експортний потенціал України	91
Сябренко Олег	Відновлювана енергетика у розвитку регіонів України: стратегічні орієнтири	94
Маковецька Лариса, Баранчук Фаїна	Виклики міжмуніципального співробітництва в сучасних умовах (на матеріалах Луцької міської територіальної громади)	95
Слащук Андрій, Трофимчук Денис	Соціально-економічні чинники розвитку міста Луцька впродовж 1991–2024 років	97

РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

Жаронкін Валентин	Міграційні стратегії українських ромів у країнах Європи	99
Перевозник Анастасія, Мандрик Ірина	Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні в умовах війни	100
Венгрин Дар'я	До питання вимушених міграцій українців як чинника зміни розселенської структури (на прикладі країн ЄС)	103

Думнов Олександр	Особливості запровадження інституційного підходу в регулюванні ринку праці	105
Залуська Марія	Освітні та трудові виклики для українських біженців за кордоном	108
Сук Олена	Вплив збройних конфліктів на динаміку вимушеної міграції	109
Сук Олена, Залуська Марія, Музичук Юрій, Слащук Андрій	Міграція молоді з України: основні причини	111

ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ТА РЕСУРСИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Khilchevskiy Valentyn, Hou Jingyao, Zabokrytska Myroslava	China's water resources: status, use and management	113
Тарасюк Ніна, Малащук Петро	Зміна температури повітря в Україні: причини та наслідки	117
Павловська Тетяна	Багаторічна (1974–2023 рр.) динаміка місячних сум опадів на метеостанції Луцьк (Волинська область, Україна)	119
Карпюк Зоя, Чижевська Лариса, Качаровський Роман, Чижевський Тадеуш	Природоохоронні об'єкти басейну річки Полонка	123
Щесюк Єлизавета, Стельмах Валентина	Аналіз гідрологічних особливостей річки Інгулець	126

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ

Смирнов Ігор, Любіцева Ольга	Гендерний чинник у геополітичній, суспільно-господарській та культурно-освітній сферах Гетьманщини (туристичний контекст)	130
Smyrnov Ihor, Lyubitseva Olha	Polskie nekropolie w Polsce i w Ukrainie jako zasoby turystyczne i czynnik rozwoju ukraińsko-polskiej turystyki po wojnie	135
Ільїн Леонід	Регіональний розвиток туризму: програмно-цільовий аспект	144
Стешенко Леся, Савченко Ірина	Основні тенденції гейміфікації туризму	147
Гоцька Владислава, Гринюк Діана	Інстаграмність як фактор розвитку рекреаційно-туристських ресурсів: просторовий аналіз українських дестинацій	150
Майстер Андрій, Куницький Михайло	Проблема овертуризму в країнах Європи	153
Смик Оксана	Гастрономічний туризм: роль закладів харчування у формуванні туристичного досвіду	156
		211

Джаман Ярослав	Народні доми – важливий ресурс і чинник розвитку етнічного туризму (на прикладі міста Чернівці)	158
Питуляк Мирослава, Питуляк Микола Похила Юрій, Поплавська Інна Ільїна Ольга	Рекреаційно-оздоровчі ліси Хустського ЛДГ: сучасний стан та використання	159
	Малі міста Тернопільської області як об'єкти туристичної активності	162
	Геопросторовий аналіз, типізація й можливості застосування озерних сапропелів Рівненської області у санаторно-курортному господарстві	165
Зінчук Борис, Новосад Оксана Єрко Ірина, Мельник Надія, Качаровський Роман, Яцуняк Віктор Гоц Тетяна, Потапова Алла Потапова Алла, Семенюк Роман	Туристсько-рекреаційний потенціал Ковельського району: ресурси, можливості, перспективи	169
	Музейні установи Ковельського району Волинської області як елементи індустрії гостинності	171
	Туристичний потенціал Львівської області	174
	Екотуризм як один із перспективних напрямів розвитку територіальних громад	178

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІЦІ

Маковецька Лариса, Назарук Назар	Географічні компетентності краєзнавчих досліджень транспортної системи у шкільному курсі географії	180
Мельник Іванна, Ткачук Надія Озюк Уляна, Ткачук Надія	Використання веб-сервісу Google Maps на уроках географії	182
	Можливості використання Liveworksheets на уроках географії в умовах дистанційного навчання	184
Ткачук Надія, Тарасюк Злата Ткачук Надія	Поняття гейміфікації в освітньому процесі з географії: сутність, цілі та основні принципи	186
	Теоретичні засади моделювання дистанційного уроку географії	187
Мандрик Ірина Мандрик Ірина, Мичка Ірина	Система підготовки вчителя географії в Польщі ...	189
	Особливості використання компетентнісно орієнтованих завдань у шкільному курсі географії	192
Кулик Катерина, Потапова Алла Яресько Анна, Ткачук Надія Мельничук Максим, Лажнік Володимир Дубич Богдан, Потапова Алла Кошляцький Дмитро, Ткачук Надія	Використання електронних ресурсів для перевірки знань учнів на уроках географії	193
	Використання інтерактивних методів при вивченні загальної географії у 6 класі	194
	Особливості використання картографічного складника в шкільному курсі географії	197
	Проблеми використання штучного інтелекту учнями у закладах загальної середньої освіти	199
	Курс географії як складник шкільної медіаосвіти	200